תלמוד בבלי · אחרונים · קרן לדוד

קרן לדוד על יומא

רבי דוד כהן־סקלי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרן לדוד על יומא

רבי דוד כהן־סקלי

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרן-לדוד-על-יומא/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף כב: 4
דף עז: 5
דף עט: 6
דף פ: 6
דף פד: 8
דף פה: 10
דף פז: 11

דף כב:

בש"ס אמר רב הונא כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמאריה סייעיה. שאול באחת ולא עלתה לו דוד בשתים ועלתה לו. שאול באחת מאי היא מעשה אגג. והא איכא מעשה דנוב עיר הכהנים. אמעשה דאגג כתיב נחמתי כי המלכתי את שאול וכו'. וקשה דהא קודם מעשה אגג עשה שלא כהוגן במעשה דפלשתים שאמר שמואל לשאול (שמואל א' יוד' ח') וירדת לפני הגלגל והנה אנכי ירד אליך להעלות עולות לזבוח שלמים שבעת ימים תוחיל עד בואי אליך והודעתי לך אשר תעשה. והוא לא כן עשה שנא' ויאמר שאול הגישו אלי העולה והשלמים ויהי ככלותו להעלות עולה והנה שמואל בא וכו' ויאמר שמואל מה עשית וכו' נסכלת לא שמרת את מצות ה' אלהיך וכו' ועתה ממלכתך לא תקום בקש ה' לו איש כלבבו ויצוהו לנגיד על עמו וכו' הרי כבר ה' גזר אומר כי ממלכת שאול לא תקום ובקש ה' לו איש. כלבבו:

וקושיא זו ראיתי להתוס' ישנים שהקשו עדיף מזה דהו"ל לאתויי מההוא ע"ש. ותירצו דאז לא הפסיד המלוכה לגמרי' שאז לא היה בדעת ה' להעביר אלא ממנו ולא מבניו. אבל במעשה דאגג ניחם אפי' מבניו ע"כ. והנה לתירוצם ז"ל לא אתי שפיר קרא דכתיב בקש ה' לו איש כלבבו וכו' דמשמע שכבר בקש לו איש כלבבו ופסק לו גדולה והיינו ודאי דוד המלך שכבר ה' הכינו לזה:

גם מש"כ רבינו מהרש"א ז"ל דשמואל אמר לו כן שאם לו תקיים עוד מצות ה' לא תקום ממלכתך אבל לא היה חטא זה דעולה כדאי שינטל ממנו המלכות וכו' ע"ש. אין נראה זה מהכתוב הנז' דכתב בקש ה' וכו' דמשמע שכבר בקש והכין לנגיד איש אחר וכל דברי הנביא הוא דברי ה' היה בפיהו אמת..

ואשר אנכי אחזי לי שמעשה של פלשתים שמיהר להקריב עולה קודם ביאת שמואל הנביא. היה עיקר החטא שלא היה לו אמונה שלימה ובטחון גדול בה' ובנביאו והיה ירא ממערכות פלשתים כמ"ש (שם י"ג י"ב) ואומר עתה ירדו פלשתים אלי הגלגל וכו' שאלו האמין לדברי הנביא למה ירוש לזה. ולכן הענישו ה' ע"י נביא שאמר לו לא תקום ממלכתך בקש ה' וכו'. אבל כל זה וכל מה שעוית וקלקל שאול בחיר ה' תקן הכל בנו יהונתן ע"ה במעשה הגדול והנורא אשר עשה בבטחון עצמי במעשה ובפועל אשר עשה לעיני הכל שהלך הוא לבדו למחנה פלשתים להלחם עמהם בבטחון חזק בכח האמונה והבטחון כמו שמצינו שהעיד עליו הכתוב שאמר כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט ועשה והצליח ועלה עליהם הוא עם נושא כליו ונתנם ה' בידו בכח האמונה והבטחון וכתיב שם י"ד מ"ה כי עם אלהים עשה היום הזה וכו' ע"ש. ובדבר הזה אשר

הפלא לעשות שמסר עצמו על קדוש ה' ועל עמו. הוא מסירת הנפש כמסירת נפש פנחס בן אלעזר הכהן ובזה ויכפר על עון וקלקול אביו ותיקן הכל. וה' ניחם על הרעה אשר דבר לעשות שאמר לשאול לא תקום ממלכתך ברא מזכה אבא והיינו דכתיב שם פסוק מ"ז ושאול לכד המלוכה על ישראל והוא משום האי מעשה הנפלא הזה שעשה בנו יהונתן ומחל ה' לשאול על החטא שעשה וביטל הגזירה שגזר עליו על ממלכתו שלא תקום עתה נמחל לו ועזרו ה' שלכד המלוכה על ישראל. ומשום הכי לא הביא הש"ס אלא מקרא דאגג שמה שעבר עליו קודם זה. ה' העביר על חטאתו. נושא עון ועובר על פשע. כי חפץ חסד הוא.

דף עז.

וכתיב ביה בדוד כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר וכו'. וצמא ממים. עיף ממאי לאו מרחיצה. נ"ל לומר דמשמע ליה להש"ס דעיף מרחיצה ולא אמרינן דעיף מטורח הדרך כמשמעות עיף בכל מקום הוא מדהטיל הכתוב עיף בנתיים בין רעב לצמא ולא הקדימה או איחרה להם משום הכי משמע ליה שעיף דבר השוה לרעב וצמא וכמו דרעב וצמא מחסרון דבר גם עיף מחסרון דבר ודו"ק.

שם אלא אמר ר' יצחק מהכא וכו'. מלת אלא הכא לכאורה אין לה מובן שהרי עדיין אנו צריכין למודעי מקראי דדוד :ויש לישב ולומר דר"ל אלא דלאו מקראי דדוד בלחוד ילפינן אלא צריכין אנו לקרא דשלמה בנו נמי וק"ל.

שם ודילמא משתיה מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה וכו'. קשה לי דמאי פריך ודילמא משתיה הא כתיב בהדיא צמא שהוא שתיה ועוד מאי מתרץ ליה מי כתיב בנפש דמשמע דאי כתוב כך דמשמעותיה שתיה אז אמרינן כיון דמצינו דעיף נאמר על שתיה גם עיף הנאמר בדוד על השתיה. וקשה לי הא בשמואל ב' ט"ז קרא והיין לשתות היעף במדבר ע"כ. וא"כ הדרא קושית הש"ס לדוכתה דנימא דעיף דדוד משתיה דהא מצינו בקרא עיף משתיה. ויש לומר דהכי פירושא דש"ס ודילמא משתיה ור"ל וקרא דשמואל מוכיח דוהיין לשתות היעף. וא"כ ע"כ לומר דהאי עיף וצמא הכל משתייה אלא דחד ממים ואחד מיין או שאר משקין כיון דלא נמצא בקרא בהדיא עיף מרחיצה כמו דנמצא עיף משתיה על כרחיך לדחוק אנפשין ולוקי קרא בתרי מיני שמיה. ולכך השיב לו מי כתיב בנפש עיפה על וכו' וא"כ כיון דמצינו קרא להדיא נמי עיף מרחיצה אית לן לאוקמי קרא דעיף ברחיצה וצמא משתיה דהיינו מכל שתיה כפשטא ולא לדחוקי נפשין כדסלקא דעתין מעיקרא ודו"ק.

דף עט:

בש"ס אמר רבה אמר רב יהודה כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה וכו'. מיתיבי וכו' הא כביצה בעי סוכה וכו'. קשה לי דיוק זה דודאי לא מדייקינן ליה דהא קיימא לן אכילת עראי לא בעי סוכה ואכילת עראי בכביצה וכמו שפסק בש"ע או"ח סי' תרל"ט סעיף ב' ע"ש והיא סברת אביי בסוכה כ"ו ע"א. ובסוכה כ"ז פריך מהאי מתני' דרבי צדיק לאביי ולרב יוסף ומשני דפחות מכביצה נקט לה אנטילה וברכה אבל סוכה אפילו בכביצה לא בעי סוכה וא"כ מאי פריך הכא. ואפשר לומר דפריך הכא מפשטא דמתני' דהכי משמע וכדמשמע ליה הכי למקשה דסוכה דבעי לומר דמתני' תיובתייהו דרב יוסף ואביי התם. ואף למאי דמתרצי לה התם בסוכה אכתי קשה דמ"מ יותר מכביצה לא הוי אכילת עראי וחייב בסוכה ולהכי מקשי ליה שפיר הכא. אלא דאכתי קשה דמאי פריך נימא דרב יהודה סבר לה כרב יוסף דאכילת עראי היא כתלת ביעי. ויש לומר דרבה הוא דקאמר לה משם רב יהודה ולא רבא באלף כדמוכת מש"ס לקמן. דקאמר רבא אמר התם היינו טעמא ואי רבא הוא דקאמר לה והפרכא לדידיה הו"ל לש"ס לומר אמר רבא בתחלה ואח"כ תירוץ ר' ירמיה. וכן הגיהו בגליון הש"ס דצ"ל רבה. וא"כ כיון דרבה הוא דקאמר משם רב יהודה מסתמא סבר לה הכי וכיון דרבה סבר הכי מסתמא אביי תלמידו סבר כוותיה דרבה בר נחמני הוא. ועי' למהר"מ בן חביב בספרו תוספת יום הכפורים.

דף פ.

בש"ס אמר ר' אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבוא ב"ד וירבה בשיעורין. והתניא אשר לא תעשינה וכו' השב מידיעתו מביא קרבן וכו' ור"ל השב ופורש ובודל מן העבירה מידיעתו ואם הודע אליו דקרא פירושו אילולי הודע אליו בשעת עבירה שהוא דבר איסור. שב ונבדל מן האיסור. עי' חולין ה' ע"ב ברש"י ד"ה השב מידיעתו ע"ש. והכא פירש רש"י ז"ל כלומר וכי אתי ב"ד ומחדש הלכה מי מיחייב האי דאכל קודם שנתחדשה הלכה והא האידנא לאו שב מידיעתו הוא דאי נמי הוה ידע דחלב הוא הוה אכיל ליה דהא השתא קים לן דלא חייבה תורה אלא כזית איגורי וכו': **תמיהא** לי טובא דאיך יחשוב ויעלה על לבו ר' אלעזר דבר זר כזה שדבר שהוא מפורש במשנה בכמה משניות ובכמה ברייתות ובש"ס ודינו פשוט דאוכל חלב בכזית. שיהיה למוד זה הוא טעות בידינו איך יחשוב ויחשוד על תנאים ראשונים ואחרונים שאפשר שהם טועים עד שיתן לנו עצה שנכתוב שיעורים וכו'. שאם באנו לחשוב מחשבות כאלו על דברי רבותינו ח"ו תופר תורה. ועוד תמיה לי כיון דאזלינן בתר השתא א"כ מאי פריך

ליה וכי אתי ב"ד ומחדש הלכה מי מחייב. ולמה לא מחייב דזה נמי קרינן ביה שב מידיעתו דאילולי היה יודע דב"ד עועים הם שהתירו לו פחות מכזית והאמת הוא מה שחדשו עתה ההלכה היה בודל ואינו אוכל. ועי' מהר"מ בן חביב בחידושיו בכאן ע"ש. **ונ"ל** לומר דחדא מתרצא חברתה דח"ו שר' אליעזר יחשוב מחשבה זו שיטעו הב"ד הקודמים. אבל הענין הוא כמו דאיתא בעירובין פרק קמא י"ג ע"ב שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותינו והללו אומרים הלכה כמותינו. יצתה בת קול ואמרה להם אלו ואלו דברי אלקים חיים. ושאל הריטב"א ז"ל בחידושיו דשאלו רבותינו הצרפתים ז"ל דהיאך אפשר שיהיו שניהם דברי אלהים חיים וזה אוסר וזה מתיר ותירצו כי כשעלה משה למרום לקבל תורה הראו לו על כל דבר ודבר מ"ט פנים. מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר ושאל להקב"ה על זה ואמר שיהיה מסור לחכמי האמת מישראל שבכל דור ודור ויהיה ההכרעה כמותם. ונכון הוא לפי הדרש. ולפי דרך האמת יש טעם בדבר ע"ש ועי'. במהרש"א שם בעירובין בחידושי אגדות ובשני לוחות הברית דף ח"י ע"ד:

וא"כ כל חכם יעשה בדעת בדורו כפי מה שנראה לו בהכרעתו כפי דורו. ואם יבא דור אחר ויראה לו לחכם בדורו שההכרעה היא כנגד הראשון יצליח במאמר פיו ואין כאן חשש משום טעות הראשון כי כולם דברי אלהים חיים. ומשום הכי בא ללמדנו להועיל ר' אלעזר דאוכל חלב בזמן הזה דהכרעתינו הוא בשיעור בינוני צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבוא ב"ד אחר ויכריע נגד הראשון וירבה בשיעורים. ולהכי פריך דאי ירבה בשיעורין ויכריע דמחייב אכזית קטן מי מחייב האי דאכיל קודם שנתחדשה ההלכה האחרונה הא דאי נמי הוה ידע דחלב הוה אלא שאין שיעור כהכרעת חכמי זמנו היה אוכל ולא חייש למה שיתחדש ההלכה דאין לו לחשוב אחר בית דינו שהכריעו כך שבאמת שמה שהוא אמת הוא כפי דורו וכפי זמנו. וא"כ אינו שב מידיעתו. ונ"ל שלכך נתכוון רש"י ז"ל בד"ה והתניא וכו' דכתב דא"נ היה יודע וכו' הוה אכיל דהא השתא קים לן דלא חייבה וכו' דר"ל דאזלינן בתר השתא כפי הכרעת חכמי הזמן דהשתא ואפילו יהיה האפשרות שיודעים אנחנו שעתיד דור אחר לאסור או להתיר. אנן אזלינן בתר השתא מיהא. דהעתיד עדיין. כן נראה ונכון הוא בעזרת האל ממני יצאו כבושין נא"ה כהד"ס.

דף פד:

בש"ס אמר שמואל לא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב. היכי דמי. אינימא דאיכא תשעה ישראל וע"א אחד בינייהו רובא ישראל נינהו א"נ פלגא ופלגא ספק נפשות להקל וכו'. הדבר תמוה דהיכי סלקא דעתין לומר כן בא לומר דאין מפקחין דתלינן דנכרי הוא וזה הפך מן המכוון וכי משום הוא דין נפשות מקילינן בהו יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא ומאי לא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב. ואי משום חומרת שבת הו"ל לומר אין הולכין בפיקוח נפש בשבת אחר הרוב. ועוד דזה סותר להלכה ולמתניתין דקתני ספק נכרי ספק ישראל מפקחין.

על כן נראה לומר דהכי פירושא אינימא דאיכא תשעה וכו'. ריצה לומר דהיו תשעה בחצר ואחד נכרי ופירשו כולם אחד אחד ונשאר שם אחד ונפל עליו מפולת וקאמר שמואל דאין הולכין אחר הרוב ולומר דכל אלו שפירשו כולם ישראלים מכח דקימ"ל דכל דפריש מרובא פריש וא"כ זה שנשאר שם דנים עליו שהוא נכרי ולהכי סלקא דעתין לומר שאין מפקחין עליו. משום הכי אתא שמואל שאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב ונדון עליו שהוא נכרי ואין לפקח עליו שאינו כן אלא הדין הוא שאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב משום חומר דין נפשות ופריך הש"ס דמ"מ רובא ישראל נינהו ודאי דלא תיסק אדעתין לומר שזה הנשאר נכרי להקל בדין נפשות כיון שהיו בכאן רוב ישראל וסותר לו סברתו ג"כ מהא שהרי כשנשארו שנים עדיין במקומם ואחר פירש אחד היו מתחלה קודם שפירש פלגא ופלגא וא"כ ספק נפשות להקל כמתני' דקתני ספק נכרי ספק ישראל מפקחין וא"כ ודאי דלא תיסק אדעתין לטעות ומאי קא משמע לן שמואל ובהכי אתי שפיר לישנא דש"ס דקאמר דט' ישרא' וח' נכרי הוי פלגא ופלגא ועוד לישנא דש"ס דפריך אחר אוקמתא דאיכא תשעה נכרים ואחד ישראל פריך הא נמי פשיטא דלישנא דנמי משמע דמעיקרא נמי פריך ליה מכח הפשיטות ולכך גם לשינוייא הזה פריך ליה דהא נמי פשיטא דלפי פירושנו אתי שפיר ודו"ק.

רש"י ד"ה אבל לייחסו כגון אם נקבה היא שיהא כהן מותר בה וכו' מדלא פירש רש"י בזכר נמי אין לייחסו אחר ישראל לענין אם קידש ישראלית אין קידושיו קידושי ודאי או אם נקבה ולענין אם נתקדשה שאין לייחסה אחר ישראל שהקדושין תפסי מתורת ודאי. עי' בש"ע אה"ע סי' ד' סעיף ל"ג. משמע מתוך פירושו דסובר ז"ל דדוקא לעיין יחוסי כהונה הוא דלא מהני רוב ישראל דהיינו רוב אחד אבל לענין שקדושיהן קידושין משמע דהוי קידושין ודאי כיון דאיכא רוב אחד מיהא ואפילו לכתחילה נמי יכול הוא לישא ישראלית וכן הוא מותרת לישראל בלא גירות וטבילה, ועי' אה"ע סי' ואו' סעיף

י"ז וי"ת. ואחר העיון נראה שאין מדבריו ראיה להכרח מזה שסובר רש"י כן. דיש לומר דרש"י מידייק לפרש פירושו זה מתוך לשון הש"ס דקאמר רב ל"ש אלא להחיות אבל לייחסו לא משמע דוקא להחיותו דהיינו לחומרא אזלינן בתר רוב ישראל הגם דאיכא קביעות. אבל לייחסו דהיינו לקולא לא, ולהכי לא פירש לענין קידושין כדאמרן דהא דא ודא אחת היא דבין להחיותו שהיא חומרא דבין לענין קידושין שקידושיהן קידושין לענין יחוס נמי אזלינן לחומרא והוי קידושיו קידושין וקידושיה קידושין דחומרא כמו להחיותו ולהכי לא מצי למנקט לענין קידושין. אלא דעדיין קשה דהו"ל למנקט לענין יחוסי היינו שמותר בישראלית ומותרת לישראל בלא גירות וטבילה אלא ודאי משמע כדאמרן ודו"ק.

שם בש"ס. ואמר רב ל"ש אלא להחיותו אבל לייחסו לא ושמואל אמר לפקח עליו את הגל וכו'. עיין פירש"י ז"ל לקמן בסמוך ד"ה למאי הלכתא דכתב דאי מפקחין כ"ש דמצוה להחיותו ע"ש. ונראה דלפי דבריו ז"ל רב דאמר להחיותו להחיותו דוקא. אבל לא לפקח עליו את הגל אפילו ברוב ישראל. ודבר זה אי אפשר לאומ' דהא מתני' קתני ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל.

על כן צריכין אנו לומר דהא דקאמר רב ל"ש אלא להחיותו דלאו דוקא הוא אלא אפילו לפקח עליו את הגל. אלא דנקט להחיותו כדי לאשמועי' דברישא דרוב גויים אף להחיותו דלא. ושמואל סובר לפקח עליו הגל נאמרו אמצעיתא וסיפא לאפוקי רישא אין מפקחין אבל להחיותו גם ברישא משום ספיקא צריכין להחיותו. כך סלקא דעתיה דמקשה. ואחר כך מסיק דשמואל ארישא קאי דרוב נכרים נכרי עלה קאי וקאמר דלענין פיקוח נפש אינו כן אלא אפילו ברוב נכרים מפקחין וכ"ש להחיותו כמ"ש רש"י ופליג על רב דאמר ל"ש אלא להחיותו וס"ל לרב דברוב נכרים אין מצווים להחיותו וכ"ש שאין לפקח עליו הגל ושמואל סובר דמפקחין וכ"ש להחיותו. ולא אמרו נכרי הוא אלא שאין לייחסו וכיוצא בזה.

וא"כ לפי הכלל המסור בידינו דהלכתא כרב באיסורי הכא קימ"ל כרב דסובר דברוב נכרים אין מפקחים דפליג אדשמואל.

ובהכי אתי שפיר פסק הרמב"ם ז"ל דפסק דאין מפקחין אלא במחצה ע"מ. עי' בטור סי' ד' וע"ש במר"ן ב"י ז"ל דכתב משם המגיד שהרמב"ם נשאל על זה והשיב דאדרבי יוחנן סמכינן דאמר ט' נכרים ואחד ישראל באותה חצר מפקחין בחצר אחרת אין מפקחין ע"ש. דלפי מש"כ בלאו דרבי יוחנן נמי אתי פסקיה להלכה דהא רב פליג אדשמואל וקימ"ל כרב באיסורי דסובר דברוב נכרים אין מפקחין עליו את הגל. ונראה לומר דהוצרך

לומר משום דסמכינן אדרבי יוחנן קושטא דמילתא קאמר משום דהלכתא כרבי יוחנן אפילו לגבי דרב בעלמא להכי נקט דרבי יוחנן וק"ל.

דף פה.

ומי אמר שמואל הכי וכו' ושמואל אמר לפקח עליו את הגל וכו'. יש להתבונן דהא ודאי אנשי העיר מיקרי קבועים וכמ"ש מר"ן בש"ע אה"ע סי' ואו' סעיף י"ח. וא"כ תינוק זה שנמצא מושלך הוי פירש ממקום קביעותו. והו"ל פירש מקצתייהו וא"כ במקום שנמצא מושלך לא איתחזק ישראל שם דהא לא ידעינן אי הוא ישראל אי לא וכיון דלא איתחזק להכי אין מפקחין עליו הגל אי רוב נכרים. ובזה אמרינן לעיל בסמוך דמודה שמואל לרבי יוחנן שאין מפקחין וא"כ מאי פריך ליה הכא. ויש לומר דהא אמרינן לעיל היכא דלא איתחזק אין מפקחין היינו משום דאזלי' בתר רובא אבל הכא דאתחזק לא אזלי' בתר רובא ומשום הכי אי פירשו כולם מפקחין דבזה לא אזלינן בתר רובא והוה ליה כמחצה על מחצה ומפקחין. ולהכי פריך ליה הכא מדקאמר שמואל הכא דבמחצה על מחצה גמור אין מפקחין כמ"ש רש"י ד"ה ושמואל אמר לפקח עליו את הגל ע"ש. וא"כ כ"ש ברוב גויים אפילו איתחזק אין מפקחין דהיינו אפילו פירשו כולם לחצר אחרת. ודוק כי נכון הוא. ובהכי אתנח לן דברי רש"י ד"ה ושמואל דפירש ושמואל אמר וכו' קאמר דאם רוב ישראל אבל במחצה ע"מ לא. וכ"ש ברוב ע"א ע"כ ישראל דלכאורה קשה דלמה הוצרך רש"י לפרש לן זה נימא דהפרכא היא כפשטה מדקאמר ברוב ישראל לפקח עליו את הגל משמע אבל ברישא ברוב גויים אין מפקחין וא"כ קשיא אדשמואל דלעיל בט' נכרים וא' ישראל דקאמר מפקחין ולמה הוצרך רש"י ללומדה במכל שכן ממחצה ע"מ הרי הוא כמבואר. אבל לפי מ"ש אתי שפיר משום דרש"י ז"ל קשיא ליה קושיתינו דאם הקושיא כפשטה מרישא לא קשיא מדי דמאי פריך דהא רישא מיירי דפירשו מקצתייהו דהיינו האי תינוק שנמצא מושלך. לכך הוצרך רש"י ז"ל לפרש דהפרכא היא ממחצה ע"מ וכ"ש ברוב נכרים ואפילו פירשו כולהו וק"ל:

שם רש"י ד"ה ושמואל אמר לפקח וכו'. בא"ד. אבל במחצה ע"מ לא וכו'. לכאורה קשה איך סלקא דעתין לומר כן אפילו במחצה ע"מ א"ל שאין מפקחין הא מתני' דידן פ"ג ע"א קתני ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל. ויש לומר דשמואל מוקי לה ברוב ישראל וק"ל:

דף פז.

בש"ס רב זוטרא כי הוו מכתפי ליה בשבתא דרגלא הוה וכו'. ופירש"י מכתפי ליה זקן היה ונושאין אותו באלנקי בכתפיהם בבית המדרש שלא להטריח את הצבור לקום מפניו עכ"ל. משמע מפירושו ז"ל ברוכב אינו כמהלך. וזה הוא הפך ש"ס ערוך קידושין פרק ראשון ל"ג ע"א דקאמר הש"ס התם אביי מכי הוה חזי ליה לאודניה דחמרא דרב יוסף דאתי הוה קאים. ועוד איתא התם אביי הוה רכוב חמרא וקא מסגי וכו' ולא קמו מקמיה. א"ל ולאו רב מובהק אנא וכו'. ועוד איתא התם ל"ג ע"ב איבעיא להו רכוב כמהלך דמי וכו'. ופשיט אביי התם רכוב כמהלך ע"ש. וכן פסק מר"ן ז"ל בש"ע יו"ד סי' רמ"ב סעיף י"ו ע"ש:

והנה מתחלה עלה בדעתי ליישב דשאני רוכב על החמור שהרוכב הוא המנהיג את החמור להלך. ולזה אמרינן דהוי כמהלך שהרי מידו נתנו לו ומדויל ידיה משתלים. לא כן בנדון דידן דרב זוטרא דהנושאין אותו מדעתייהו מהלכים שתים. עוד אפשר לומר דשאני הא דקידושין שהרוכב נגלה ונראה בעליל לעיני הכל לפני הרואים. ודרב זוטרא אפשר שהיה נכסא באלנקי כעין תיבה ואין אדם רואהו. אחר כך ראיתי בסנהדרין ז' ע"ב שהביא הש"ס התם הא דרב זוטרא ופירש רש"י שם ד"ה מכתפי להו נושאין אותן על הכתף שהיו זקינים ואינם יכולים לרוץ ומטריחין את הצבור לעמוד בפניהם לפיכך היו עבדיהן נושאין אותן מהר עכ"ל ע"ש. דלפי פירושו התם שבא בהרחבה אתי שפיר דלעולם צריכין לעמוד מפניו אלא דיושבים מהר ואין צריכין להמתין כל כך ולטרוח ביותר עד שיגיעו למקום והם מתעכבים עליהם. ובפירושו דהתם איתנח לן דברי רש"י דהכא דמתחלה פירש זקן היה דמשמע דלא מכתפי ליה אלא משום חולשת גופו משום זקנה ואחר כך סמוך ומיד פירש שלא להטריח על הצבור אבל לפמ"ש בסנהדרין בפירושו אתי שפיר ודו"ק:

ודע שמה שרציתי ליישב בתחלה ולומר דיש חילוק בין רוכב ליושב א"כ יוצא לנו שאם יושב בקרון והבהמות מושכות את הקרון שאין צריך לעמוד. נזכרתי ממ"ש בהגהת המרדכי בסוף פרק ראשון ממסכת עירובין שהוכח שם שאין לחלק בין יושב בקרון לרוכב לענין שבת ע"ש שכתב דכי היכי דרוכב כמהלך לענין שבת דביתר מי"ב מיל עבר באל יצא ולמען ינוח ה"נ ביושב בקרון. ע"ש מה ששקל וטרי בזה ולפיכך אין חילוקינו הראשון עולה יפה לענין דינא ולכן צריכין לומר כמ"ש בחילוק שני או לפי מש"כ רש"י בסנהדרין כמ"ש וכן עוד ראיתי להרב ט"ז ביו"ד סי' רמ"ב סעיף ו"ו דכתב על דברי מר"ן ז"ל שכתב דרוכב כמהלך וז"ל מזה למדנו שאותם שנוסעים בדרך על העגלה ויושבים

לפעמים בגילוי הראש וכו' לאו שפיר עבדי דישיבה על העגלה הוי כיושב על החמור וכמלך דמי ע"ש ומביאו הבאר היטב שם ס"ק כ"ב ע"ש. ועי' ברמ"א בא"ח סי' ש"ה סעיף י"ח. ועי' באר היטב שם ס"ק ה' ודו"ק: